VALTIOVARAINMINISTERIÖ

**Lausunto**

Vero-osasto
Neuvotteleva virkamies Jere Lumme
p. 02955 30041
jere.lumme@vm.fi

25.4.2017

Lakivaliokunta

Asia: HE 29/2017 vp

**Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

Lakivaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Valtiovarainministeriö lausuu esityksestä seuraavaa.

Kansallisesti täytäntöön pantava direktiivi sisältää säännökset todisteiden hankkimiseen rikosasioissa liittyvästä oikeusapumenettelystä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Direktiivin täytäntöönpano ei esityksen mukaan merkittävästi laajentaisi EU:n jäsenvaltioiden välisen rikosoikeusavun alaa, mutta yhteistyö muuttuisi aikaisempaa velvoittavammaksi. Lisäksi oikeusavun pyytäminen vakiolomaketta käyttäen, direktiivin velvoitteet panna tutkintamääräys määräajassa täytäntöön sekä direktiivin viranomaisille asettamat yhteydenpito ja konsultointivelvoitteet saattavat jossain määrin tehostaa oikeusapuyhteistyötä jäsenvaltioiden välillä.

Lisäksi esityksessä korostetaan sitä, että direktiivi myös korvaa päällekkäiset oikeusapuinstrumentit, jolloin sovellettavina todisteiden hankkimiseksi tehtävässä oikeusapuyhteistyössä olisivat pääsääntöisesti vain direktiivi ja sen täytäntöönpanolainsäädäntö. Tämä tulisi helpottamaan jäsenvaltioiden välistä oikeusapuyhteistyötä koskevan säännöstön hallittavuutta.

Esitys sisältää rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä annetun direktiivin kansallista täytäntöönpanoa koskevat lainsäädäntäehdotukset. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikosasioita koskevaa eurooppalaisesta tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan direktiivistä johtuvia muutoksia kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin, lakiin omaisuuden ja to-

distusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa, pakkokeinolakiin sekä lakiin vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa. Todisteiden luovuttamismääräystä koskevan puitepäätöksen täytäntöönpanosta annettu laki ehdotetaan kumottavaksi.

Valtiovarainministeriö toteaa, että Tulli on osallistunut direktiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän työskentelyyn ja valtiovarainministeriön edustaja on osallistunut oikeusministeriön johdolla tapahtuvaan direktiivin kansalliseen valmisteluun. Näin ollen valtiovarainministeriön ja Tullin kannat ja näkemykset direktiivin tehokkaasta täytäntöönpanosta on otettu varsin hyvin huomioon jo direktiivin ja esityksen valmisteluvaiheissa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan EIO – direktiivi kansallisesti tehokkaasti täytäntöönpantuna tulee yhdenmukaistamaan, tehostamaan ja nopeuttamaan toisiin jäsenvaltioihin suuntautuvien esitutkintatoimenpiteiden suorittamista.

Esityksen ehdotukset vaikuttavat merkittävästi Tullin rikostorjunnan toimintaedellytyksiin ja EU -yhteistyöhön ja tähän valtiovarainministeriö haluaa kiinnittää huomiota vielä muutamiin seikkoihin esityksessä.

**Tutkintamääräyksen vahvistaminen syyttäjällä**

Direktiivin yhtenä merkittävänä tavoitteena on ollut tehostaa ja nopeuttaa jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä ja siihen liittyvää oikeusaputoimintaa. Esitutkintaviranomaisten näkökulmasta olisi siksi ensiarvoisen tärkeää, että tutkintamääräysten vahvistamiseen luodaan mahdollisimman nopea ja sujuva kansallinen prosessi, jotta pyynnön toimittaminen kohdevaltioon ei hidastuisi merkittävästi tästä uudesta vahvistamisprosessista johtuen. Toimiva ja tehokas uusi direktiivin mukainen rikosoikeusapumenettely edellyttää selkeää ja sujuvaa kansallista tukintamääräyksen lähettämiseen liittyvää prosessia. Esitukintaviranomaisilla täytyy kaikissa tilanteissa ja vuorokauden ajasta riippumatta olla mahdollisuus saada tutkintamääräys vahvistettua ja toimitettua eteenpäin mahdollisimman nopeasti. Tämä edellyttää selkeää vastuunjakoa ja hyvää yhteistoimintamenettelyä syyttäjälaitoksen ja esitutkintaviranomaisten välillä.

**Taloudelliset vaikutukset**

Esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa osiossa on todettu, ettei direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta arvioida aiheutuvan merkittäviä kustannusvaikutuksia esitutkintaviranomaisille (poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos). Käytännössä kuluja syntyy esitutkintaviranomaisille siitä, että pyyntöjen vahvistamismenettely tulee aiheuttamaan uusia työvaiheita pyynnön vahvistamista pyytävälle esitutkintaviranomaiselle. Myös velvollisuus lähetettyjen pyyntöjen seurantaan saattaa aiheuttaa kuluja esitutkintaviranomaisille. Nämä kustannukset tulevat kuitenkin olemaan sen suuruisia, että ne ovat katettavissa Tullin kehyksen mukaisista toimintamenomäärärahoista.

Esityksestä aiheutuu eniten kustannuksia syyttäjille ja esityksen mukaan lisäykset hoidetaan syyttäjälaitoksen sisällä tai tarvittaessa kohdentamalla oi-

keusministeriön hallinnonalan resursseja uudelleen. Muutoinkin esityksen mahdolliset vaikutukset katetaan esityksen mukaisesti valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa. Valtiovarainministeriöllä ei ole taloudellisten vaikutusten osalta huomautettavaa.

**Direktiiviä koskevat yksityiskohtaiset perustelut**

Direktiivin 19 artiklaa (*luottamuksellisuus*) koskevissa perusteluissa on käsitelty rikostutkinnan luottamuksellisuuden varmistamista ja kuvattu siihen liittyvää voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä. Perusteluiden mukaan tutkintamääräystä ja siihen liittyviä asiakirjoja voidaan pitää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuina salassa pidettävinä asiakirjoina, eli asiakirjoina, joissa on kyse Suomen suhteista toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön. Valtiovarainministeriön käsityksen mukaan tietojen suojaamisintressi on vahvemmin rikostutkinnan turvaaminen, ei kansainvälisten suhteiden ylläpito, eli tässä tulisi viitata pikemminkin julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3-5, 20 ja 31 kohtiin.

Direktiivin 34 artiklan (*suhde muihin oikeudellisiin välineisiin, sopimuksiin ja järjestelyihin*) 4 kohdan perusteluissa todetaan, että EU:n jäsenvaltioiden tulee viimeistään direktiivin täytäntöönpanoajan päättyessä ilmoittaa komissiolle ne voimassa olevat sopimukset, joiden soveltamista halutaan edelleen jatkaa. Valtiovarainministeriö toteaa, että Tullin osalta kyseeseen tulevat Tullin tekemät kahdenväliset tulliyhteistyösopimukset. Näiden mainittujen sopimusten ja järjestelyjen osalta sen selvittäminen, jatketaanko osapuolten välillä niiden soveltamista artiklan 3 kohdan mukaisesti, on kesken. Artiklan 4 kohdan mukaisen ilmoituksen tekemisen voidaan katsoa edellyttävän, että sopimuspuolten välillä on yhteisymmärrys sopimusmääräysten soveltamisen jatkamisesta.

Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että direktiivin täytäntöönpanolain 1 §:n 2 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan valtioneuvoston yleisistunto voisi päättää direktiivin täytäntöönpanolain voimaan tullessa 34 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun voimassa olevan kansainvälisen sopimuksen tai järjestelyn soveltamisen jatkamisesta. Päätöksen tekemisen edellytyksenä olisi, että voimassa olevan sopimuksen tai järjestelyn voidaan katsoa olevan 34 artiklan 3 kohdassa määriteltyjen edellytysten mukainen ja että sopimuksen toinen osapuoli katsoisi myös sopimuksen soveltamisen jatkamisen tarpeelliseksi. Valtiovarainministeriö pitää esityksessä ehdotettua ratkaisua perusteltuna.

Näillä huomioilla valtiovarainministeriö tukee hallituksen esitystä

Neuvotteleva virkamies Jere Lumme